

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ СВИНАРСТВА (стан питання)

С.О. Менькач, старший науковий співробітник
Зональний науково-дослідний центр продуктивності
агропромислового комплексу, м. Дніпропетровськ

**Розглянуто відродження і нарощування обсягів виробництва продукції сви-
нарства за рахунок переходу до маловитратних ресурсозберігаючих технологій.**

Вступ. Свинарство – це галузь сільськогосподарського виробництва, що забезпечує населення багатьох країн світу цінними продуктами харчування. За статистичними даними на сьогодні у світі виробляється понад 220 млн т м'яса, з яких близько 41% припадає на свинину.

У різних регіонах нашої країни свинарство з давніх часів було традиційною галуззю тваринництва. Цінні господарсько-корисні ознаки свиней – скороспілість, високий забійний вихід і енергетичність продуктів забою – гарантують їх перевагу у виробництві м'яса в порівнянні з продуктами інших видів тварин.

Свині дуже плодючі. При задовільних умовах годівлі й утримання від свиноматки можна одержати два опороси на рік по 10–12 поросят у кожному.

Свині набагато скороспіліші від ВРХ та овець. У результаті високої плодючості й доброї скороспілості від кожної свиноматки, шляхом відгодівлі її приплоду, можна одержати 2–2,5 т свинини на рік, тоді як від приплоду однієї корови за той

же період одержують лише 2,5–3,5 ц м'яса. Також свині характеризуються вищим процентом їстівних продуктів при забої. Якість і поживна цінність цих продуктів значно вищі за якість та енергетичність продуктів інших сільськогосподарських тварин.

Свині добре акліматизуються. Вони легко пристосовуються до різноманітних кліматичних та кормових умов і їх можна розводити в господарствах різного напрямку на всій території України. Свинарство дає можливість інтенсивно вирішувати м'ясну проблему в країні.

Одним із суттєвих факторів, який стримує збільшення виробництва свинини, є наявні приміщення, які не сповна відповідають оптимальним вимогам утримання різних виробничих груп тварин. Особливо це питання стає проблемою, якщо не витримуються умови застосовуваних технологій утримання свиней.

Проблемам інноваційного розвитку тваринництва, зокрема свинарства, присвячено ряд наукових досліджень

[1–5]. Однак питання подальшого пошуку ефективних шляхів вдосконалення виробництва свинарства, переведення галузі на індустріальну основу, технічного та технологічного переозброєння свинарських ферм у господарствах є досить актуальними і потребують додаткового вивчення.

Метою цього дослідження є проведення аналізу ефективності застосування сучасних технологій в галузі свинарства та обґрунтування основних напрямків вдосконалення виробництва свинини.

Виклад основного матеріалу. Сучасні тенденції розвитку світового господарства характеризуються глобалізацією ринків, формуванням єдиного економічного простору, єдиних цін на ресурси та готову продукцію. Зі вступом до Світової Організації Торгівлі Україна має орієнтуватися на світові підходи до розвитку свинарства та світові ціни на свинину. Закономірно, що чим дешевшим буде виробництво м'яса свиней, тим вищим буде рівень конкурентоспроможності та прибутковості вітчизняних підприємств. З цих позицій зусилля аграрних формувань мають зосередитися в напрямі реалізації можливостей вдосконалення виробництва та маркетингу в галузі свинарства.

Зважаючи на зазначені вище чинники стабілізації та розвитку галузі слід визначити актуальні напрями підвищення економічної ефективності підприємства в свинарстві: вдосконалення системи утримання тварин; раціоналізація системи годівлі; формування якісної племінної бази свинарства за високого рівня відтворення стада.

Вирішення поставлених завдань передбачає технологічну перебудову виробництва з врахуванням стратегічних напрямків розвитку та індивідуальних особливостей суб'єктів господарювання. Досягнення поставлених цілей, серед

яких провідною є отримання максимального прибутку, може відбуватися за такими напрямками:

- закупівля поросят–відгодівля–збут;
- вирощування поросят–відгодівля–збут;
- повний цикл промислового виробництва.

Зважаючи на обраний напрям розвитку галузі, особливу увагу в технологічних змінах варто приділити вибору системи відтворення стада та формуванню структури поголів'я. Останнім часом вітчизняні виробники свинини орієнтуються на цілорічну потоково-ритмічну систему відтворення, яка передбачає розбиття виробничого циклу на ритми (наприклад, тривалістю 3–7 днів) і дозволяє підприємцям оперативно реагувати на ринкові коливання.

У Дніпропетровській області потоково-ритмічну систему виробництва впроваджено в ЗАТ ім. Котовського Дніпропетровського району, АТЗТ "Агро-Союз" Синельниківського району, агрофірми "Аврора" Нікопольського району Дніпропетровської області та ін. формуваннях.

Однак деякі підприємства досить успішно змогли зберегти здобутки минулих часів та пристосувати до сучасних умов господарювання систему відтворення, яка включає в себе турове осіменіння і опорос усіх свиноматок двічі на рік. Турова система використовується в ТОВ "Агрофірма "Обрій" Покровського району.

Ключовим моментом сучасних ресурсозберігаючих технологій є впровадження системи утримання тварин в неопалюваних приміщеннях. Вона вимагає поступової адаптації тварин до перебування в цих приміщеннях, дозволяючи суттєво знизити собівартість за рахунок зменшення витрат енергетичних ресурсів.

Є припущення, що при холодному утриманні в зимовий період на 15–20% збільшується кількість кормів на 1 кг

приросту ваги. Насправді ж, збільшення витрат кормів є незначним. Навіть з їх урахуванням, середні витрати корму на одиницю приросту ваги протягом року складають 3–3,2 к. од. Це практично дорівнює витратам кормів у сільгоспдприємствах, які використовують традиційну технологію (2,9–3,0 к. од.), тоді як в середньому по галузі цей показник сягає 10 к. од.

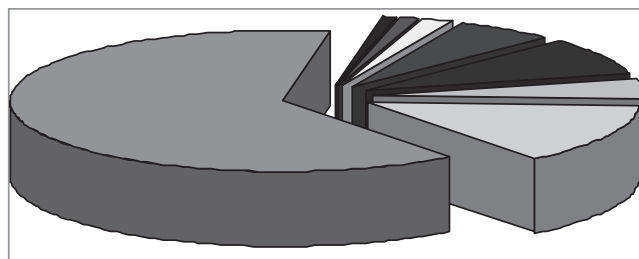
Традиційна технологія свинарства вимагає використання у виробництві великої кількості електроенергії. У структурі собівартості свинини витрати на електроенергію за сучасних ресурсозберігаючих технологій становлять 1 %, а в майбутньому наблизяться до 0%. Освітлення в неопалюваних приміщеннях немає. У світлий час доби тентова тканина пропускає достатню кількість світла. Обігрів забезпечує підстилка із соломи або лушпиння соняшника. Її не змінюють до кінця відгодівельного циклу. По мірі забруднення підстилки додається нова порція соломи чи лушпиння з розрахунку 1 кг на 1 голову на добу. Взимку температура в ангарі підтримується за рахунок хімічних процесів, що відбуваються в підстилці.

В умовах євроінтеграції питання екологічності виробництва та самої продукції

набуває неабиякої актуальності. Впровадження технології "холодного" утримання здатне суттєво знизити негативний тиск свинарства на довкілля. Вдосконалення системи утримання має відбуватися шляхом реконструкції, модернізації наявних тваринницьких приміщень, їх переобладнання або будівництва нових нематеріаломістких споруд – легких ангарів на основі використання несучих металоконструкцій та тентових покрівельних матеріалів.

Питанням порівняння ефективності використання традиційних свинарників та споруд ангарного типу переймаються як вітчизняні, так і закордонні науковці. Результати досліджень вказують на можливість комбінування різних типів приміщень та систем утримання з врахуванням індивідуальних особливостей конкретного господарюючого суб'єкта.

За матеріалами досліджень канадських вчених виявлено суттєву різницю в показниках ефективності виробництва в різних типах свинарників залежно від сезонного фактора. Влітку чистий прибуток з однієї свині був більшим в ангарах, а взимку – в традиційних спорудах. У цілому за рік перевагу отримують останні, оскільки дозволяють компенсувати більші початкові інвестиції за раху-

■ газ - 1%	■ підстилка - 1%	□ електроенергія - 1%
■ пряма оплата праці - 6%	■ послуги автопарка - 9%	□ ветмедикаменти - 5%
□ амортизація - 14%	■ корми - 66%	

Рис. 1. Структура витрат на вирощуванні свиней при ресурсозберігаючій технології, в %

нок нижчих змінних витрат. Однак слід звернути увагу на надзвичайно актуальний для українського підприємця факт: за результатами фінансового аналізу ангари мали найвищу рентабельність інвестицій та коротший термін окупності. Ці переваги пояснюються меншими початковими інвестиціями. За чистого доходу з фінансуванням 100 % на рік ангарні споруди можуть окупитися за 3,2 роки, а традиційні – за 7 років.

Значний внесок у розробку теорії та практики використання альтернативних технологій зробили вітчизняні вчені [4, 5, 6]. Проводились дослідження за такими напрямками: вплив умов вирощування молодняку свиней з використанням енергозберігаючих екологічних технологій на їх продуктивність, утримання ремонтних свинок в різних умовах отримання та ін.

За результатами наукових досліджень встановлено, що запліднююча здатність у свиноматок за альтернативної технології утримання вища, ніж у традиційних приміщеннях. З 40 голів маток досліджуваної групи за 10 днів прийшли в охоту і були запліднені 31 або 77,5 % (табл. 1).

За даними таблиці можна зробити висновок, що результати утримання свиноматок в альтернативних приміщеннях, значно кращі. Із 40 свиноматок опоросилися 39, за винятком одного аварій-

ного опоросу. Таким чином, від 39 свиноматок народилося 411 поросят, тобто в середньому 10,3 голови на одну матку. Аналіз досліджень показав, що продуктивність свиноматок за впровадження енергозберігаючих технологій на 21 % більша, ніж за їх утримання а у традиційних приміщеннях.

Встановлено, що приміщення для утримання тварин з більшою площею та підстилкою для відпочинку більш економічні і практичні. У сучасних умовах відгодівля свиней в приміщеннях з традиційними технологіями є малоефективною [7]. В результаті аналізу доведено, що перспективні технології позитивно впливають на здоров'я тварин, понижують стресове навантаження, зменшують шкоду навколишньому середовищу.

Слід відзначити, що тварини за вирощування в свинарниках при холодному утриманні показують свою природну поведінку. Вони вільно підходять до автопоїлок і спеціальної системи подачі кормів і годівниць бункерного типу. Це дозволяє тваринам їсти і пити за потребою у будь-який час доби. На підлозі глибока солом'яна підстилка, яка цілий рік виконує функцію теплоносія та утилізатора відходів. Таке утримання сприяє розвитку тварин, зменшує витрати на лікування, забезпечує їх швидкий ріст, в резуль-

Таблиця 1. Продуктивні якості свиноматок

Показник	Утримання свиноматок в приміщеннях	
	традиційних	альтернативних
Кількість свиноматок для запліднення, голів	40	40
Кількість свиноматок опоросились, голів	35	39
Кількість новонароджених поросят, голів	351	411
Жива маса 1 новонароджених поросят, голів	1264	1371
Кількість поросят на 21 день, голів	297	400
Кількість поросят на 1 свиноматку, голів	8,5	10,3
Молочність свиноматок, кг	53,9	74,7
Збереження поросят на 21 день, %	84,6	97,0

Таблиця 2. Вплив площі утримання, розрахований на одну свиню при відгодівлі

Показник	Утримання свиноматок в приміщеннях	
	традиційних	альтернативних
Площа підлоги на 1 голову, м ²	0,8	2,8
Кількість груп, голів	190	190
Середньодобовий приріст, г	356	485
Використання кормів на 1 кг приросту, к. од.	3,54	3,2
Втрати кормів, %	5,37	0,48

таті знижуються витрати на їхню відгодівлю [8] (табл. 2).

Результати досліджень вказують на тенденцію до більш високих середньодобових приростів (на 10,7 %) у молодняка на відгодівлі з використанням маловитратної технології утримання.

Вітчизняні вчені активно досліджують можливості комбінування різноманітних типів споруд та систем утримання тварин. Результати порівнянь визначають перспективність використання в умовах Степу України альтернативних технологій виробництва в неопалюваних приміщеннях. Свині, на думку науковців, можуть утримуватися як в легких тентових конструкціях, так і в реконструйованих тваринницьких спорудах. Це дозволяє скоротити витрати енергоносіїв на 20 %. Незважаючи на зростання питомих витрат кормів в "холодних" приміщеннях, вони дозволяють знижувати загальні витрати та підвищувати результативність виробництва.

Висновки

1. Існуюча в Україні система виробництва свинини є техніко-технологічно відсталою порівняно із закордонними. Відродження галузі та нарощування обсягів виробництва продукції свинарства мають відбуватися, зокрема, завдяки переходу до маловитратних ресурсозберігаю-

чих технологій та технічному оновленню галузі. Зволікання з модернізацією виробництва неминуче призведе до подальшої стагнації свинарства в Україні.

2. Застосування альтернативних конструкцій приміщень, порівняно з традиційними будівлями, дозволяє:

- оперативно і з меншою кількістю робітників та засобів здійснити монтаж каркасного приміщення (в 3–4 раз швидше);
- зменшити площу на одну тварину;
- зменшити витрати коштів на одне станкомісце більш ніж у 4 рази;
- зменшити в структурі собівартості витрати електроенергії на освітлення з 3–5 % до 0%;
- зменшити цикл на відгодівлю тварини;
- збільшити середньодобовий приріст до 21%;
- збільшити запліднюючу здатність у свиноматок на 17%.

3. Головним завданням є радикально відродити галузь свинарства, перевести її на інтенсивну технологію і добитися аби вона могла давати дешеву, конкурентоспроможну та прибуткову продукцію. На сьогодні Україна володіє необхідним генетичним фондом, племінною базою свиней, родючими землями і має достатньо кваліфікованих фахівців.

Література

1. Волощук В. М. Теоретичне обґрунтування і створення конкурентоспроможних технологій виробництва свинини: Монографія. – Полтава, 2012. – 348 с.

2. Іванов В.О., Волощук В.М. Альтернативна технологія виробництва свинини // Таврійський науковий вісник: Зб. наук праць. – Херсон, 2005. – Вип. 39/1. – С.101–106.
3. Козир В. С. Технологія повинна динамічно удосконалюватись // Новітні технології в тваринництві. – Дніпропетровськ, 2004. – С. 4-6.
4. Чертков Д. Д. Малозатратная технология кормления и содержания свиней при холодном методе выращивания: Монография. – Днепропетровск, 2004. – 296 с.
5. Рыбалко В. П. Создать новое, сохраняя и используя прошлые достижения // Матер. 10 Междунар. науч. конф. по свиноводству. – Гродно. – 2003. – С. 8–10.
6. Чертков Д.Д., Крыця Я.П., Чертков Б.Д. Экономическая эффективность альтернативной энергосберегающей технологии в свиноводстве // Сільськогосподарські науки. – 2006. – №11. – С. 77–79.
7. Грищенко С. Економічна ефективність вирощування ремонтних свинок за різних умов утримання // тваринництво України. – 2011. – № 12. – С. 16–18.
8. Ванін В.В., Рыкунова Е.С., Яковенко Е.Ю. Выращивание молодняка свиней в условиях малозатратной технологии // Сільськогосподарські науки. – 2006. – №11. – С. 77–79.

АННОТАЦІЯ

Менькач С.А. Направления усовершенствования производства продукции свиноводства // Биоресурсы и природопользование. – 2013. – 5, № 3–4. – С. 111–116.

Рассмотрено возрождение и наращивание объемов производства продукции свиноводства за счет малозатратной ресурсосберегающей технологии.

SUMMARY

S. Men'kach. Directions of improving of pig breeding production // Biological Resources and Nature Management. – 2013. – 5, № 3–4. – P. 111–116.

The revival and increase of production range of pork products at the expense of low-cost resource-saving technology are considered.